

13. Finanssipolitiikka

13.1 Finanssipolitiikka tasaa suhdannevaihteluja

- Eduskunta päättää finanssipolitiikasta
 - päätökset vaikuttavat talouskasvuun ja työllisyyteen: **verotus** (tulot, yritykset) ja **tulonsiirrot**
 - **valtion budjetti** vuosittain ja mahdolliset lisäbudjetit
 - Pohjoismaissa on perinteisesti korostettu **valtion aktiivista roolia** finanssipolitiikassa
- Suomen veroaste on korkea
 - Suomessa on pyritty **vähäisiin tuloeroihin** verotuksen keinoin
 - **veroaste on korkeampi** kuin EU-maissa keskimäärin ja julkiset menot suuria

- veroaste: $\frac{\text{välittömät verot} + \text{välilliset verot}}{\text{kokonaistuotanto (BKT)}}$
 - kuvaa, kuinka suuri osa kansantalouden tuloista verotetaan julkiselle vallalle

- julkisen talouden suhteuttaminen myös

$$\frac{\text{julkisten menojen summa}}{\text{BKT}} \text{ ja } \frac{\text{valtion} + \text{kuntien työntekijät}}{\text{kaikki työlliset}}$$

- Onnistuneella finanssipolitiikalla **taantum**an alussa **rahatilanne on vakaa**

- Onnistunut talouspolitiikka nopeuttaa talouskasvua, jolloin kasvaneen valtionvelan lyhennys voidaan hoitaa ongelmitta
- **Taantumassa** budjetti tulisi laatia **alijäämäiseksi** ja valtion tulisi lisätä rahankäyttöä investoinnein ja tulonsiirroin

- **Noususuhdanteessa** budjetit ovat **ylijäämäisiä**, jotta talouskasvu olisi hallittua ja voimakas inflaatio ei alkaisi
 - keinoja veronkorotukset ja tulonsiirtojen leikkaukset
 - varaudutaan huonoihin aikoihin, jotta silloin ei korotettaisi veroja
- **Julkisen talouden automatiikka:**
 - **nousukaudella** verotulot kasvavat ja valtion menot vähenevät (esim. työttömyyskorvaukset)
 - **hidastuessa** verokertymät pienenevät ja menot lisääntyvät myös ilman toimenpiteitä
- Valtion tulot ja menot
 - **välillisiä ja välittömiä veroja:** arvonlisävero (10–24 %), tulovero, yhteisövero, kuntavero
 - **suurin osa veroista** allokoidaan sosiaali- ja terveyspalveluihin, kuntien valtionosuuksiksi tai yritystuiksi
 - finanssipolitiikan tehtävä on talouskasvun vauhdittamiseksi verottaa **kuluttamista ja ympäristökuormaa** enemmän kuin **työntekoa ja yrittämistä**

13.2 Suomen finanssipolitiikka ja taloustilanne

- EU:n **kasvu- ja rahoitussopimus** rajoittaa jäsenten suvereniteettia finanssipolitiikassa: budjettialijäämä saa olla **enint. 3 % BKT:sta**
 - Suomen talous 2009 muuta EU:ta heikompaa, ei tiedetä, onko syy taantumassa vai rakenteissa
 - ulkomaankaupan suomalaistuotteiden menekki heikkoa
 - rakenteisiin liittyvissä ongelmassa
 - yritysten osaaminen ei riitä tuotantorakenteen uudistamiseen,
 - yritykset eivät onnistu valmistamaan laadukkaampia / paremmin myyviä tuotteita,
 - eikä työnteko kannata

- **Elvyttävä talouspolitiikka** edistää kasvua ja lieventää taantuman vaikutuksia
 - **finanssipolitiikalla** julkisia menoja **lisäämällä** tai verotusta **keventämällä** (esim. infrastruktuuri)
 - **rahopolitiikalla** korkotasoa **alentamalla** tai pankkien **luotonantoa** helpottamalla
- **Kiristävä talouspolitiikka** estää ylikuumenemisen
 - **finanssipolitiikalla** julkisia menoja **rajoittamalla** tai verotusta **kiristämällä** (esim. lykätään investointeja)
 - **rahopolitiikalla** antolainauksen **ehtoja tiukentamalla**
- Kestävyyssvajeessa velka kasvaa ja hoitaminen käy mahdottomaksi (julkinen talous ei ole kestävä)
 - työkäisten, jotka mahdollistavat hyvinvointivaltion, **määrä vähenee** eli työllisyys heikkenee

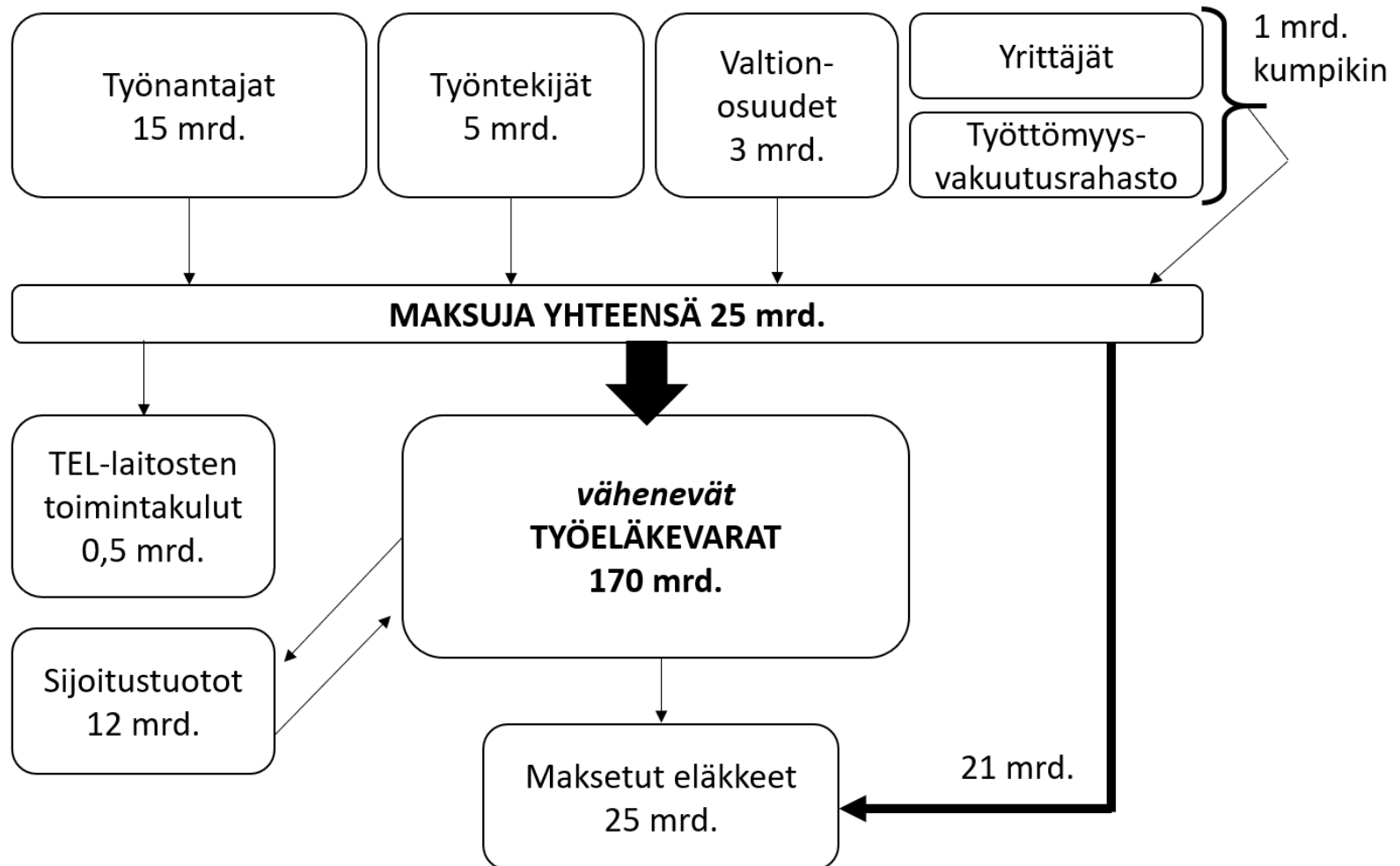
- väestön **ikäntyminen** lisää **terveyspalvelujen** ym. käyttöä enemmän
- kuvaa välittömästi lisättävien tai vähennettävien tulojen määrää, keinoina
 - **verotuksen** lisääminen
 - julkisten **menojen** vähentäminen
 - **rakenteelliset uudistukset**: työn tuottavuuden, työllisyysasteen nostaminen – tai opiskelun nopeuttaminen, eläkeiän korotus
- **Luottoluokittajat** sanelevat valtionlainan **korot** (Moody's, Fitch, S & P)
 - korko luottoluokituksen mukaan (Suomi: AA+, AAA)
 - arviointi perustuu velan osuuteen per kansantalouden koko ja budjetin yli- tai alijäämäisyyteen

- Kunnat tuottavat paikalliset peruspalvelut
 - verottavat **kuntaveroa** (tasavero) ja **kiinteistöveroa** (ei maatalousmaasta ja –rakennuksista)
 - kuntien taloudellinen tilanne on heikko, mutta **vaihtelua** esiintyy rakenteen perusteella (esim. kasvukeskukset)
 - kunnat saavat **tuloja verotuksesta** (puolet), **toimintatuloista** (palvelumaksut) ja **valtionosuuksista**, joilla turvataan peruspalvelut
- Eläkejärjestelmä eli **sosiaaliturvarahastot**
 - yksityiset ja julkiset työeläkelaitokset, työttömyysturvarahastot ja Kansaneläkelaitos (Kela)
 - poiketen Suomessa useimmat työeläkelaitokset ovat yksityisiä ja kunnilla/valtioilla on omansa

- Suomessa vuotuiset **menot ovat selvästi tuloja suuremmat**, ylimääräiset varat sijoitetaan: eläkkeitä ei ole rahastoitu, vaan kerätään kulloinkin ao. vuonna
- Suomen eläkejärjestelmä:

	Kansaneläke/ takueläke	Työeläke (TEL)	Yksilöllinen eläkevakuutus
Pakollisuus	Lakisääteinen, kaikille	Lakisääteinen, työntekijöille	Vapaaehtoinen
Maksaja	Kela	TEL-laitokset	Vakuutuslaitokset
Rahoitus	Verotus	Työnantajan ja työntekijän työeläkemaksut	Vakuutuksen ottanut itse, säästäjät
Suuruus	<ul style="list-style-type: none"> – tasasuuruinen, enint. 750 €/kk – Suomessa 65 täyttäneet – Perhesuhteet ja muut eläkkeet vaikuttavat 	<ul style="list-style-type: none"> – Ansiosidonnainen – Työuran aikana kertyneen palkka- summan suuruus vaikuttaa 	<ul style="list-style-type: none"> – Yksilölliset sopimus- järjestelyt – Vakuutussäästöjen määrä ja tuotto

- Työeläkettä kertyy 1,5 % jokaisen työvuoden tuloista, täysi työeläke on 60 % palkkatyö (40 v. töissä)
- Keskustelussa: tulevien sukupolvien eläkkeiden maksu

- Finanssipolitiikan **suvereniteettia rajoittaa kansainvälinen oikeus ja sopimukset**
 - vaikutusvallan osasiirtyminen suuryrityksille (EU, EMU)
 - hyvinvointivaltion palveluista **yhä hankalampi huolehtia**, ääritapauksissa vain yrityksen kilpailukyvyistä pidetään huolta → pienenä maana **täytyy sopeutua**
 - Euro on vakauttanut rahoitusmarkkinoita, mutta **jäykistänyt muuntautumiskykyä kansallisesti** (korot)
- Unionin **verotuksen osittain yhdenmukaistaminen**
 - jos ei tehdä sopimuksin, maiden välille **verokilpailua** ja jakautuminen ”keveän ja kireän” verotuksen maihin
 - ankarin verokilpailu **palkkoihin ja yrityksiin**
 - ***Veroleikkaukset voivat lisätä kilpailukykyä ja joustavuutta, mutta vähentävät tuloja***
 - valtiovelan lisääminen/leikkaaminen ja menojen karsiminen?

KUVIO. Suomen eläkejärjestelmä

	Kansaneläke/ takueläke	Työeläke (TEL)	Yksilöllinen eläkevakuutus
Pakollisuus	Lakisääteinen, kaikille	Lakisääteinen, työntekijöille	Vapaaehtoinen
Maksaja	Kela	TEL-laitokset	Vakuutuslaitokset
Rahoitus	Verotus	Työnantajan ja työntekijän työeläkemaksut	Vakuutuksen ottanut itse, säästäjät
Suuruus	<ul style="list-style-type: none">– tasasuuruinen, enint. 750 €/kk– Suomessa 65 täyttäneet– Perhesuhteet ja muut eläkkeet vaikuttavat	<ul style="list-style-type: none">– Ansiosidonnainen– Työuran aikana kertyneen palkka- summan suuruus vaikuttaa	<ul style="list-style-type: none">– Yksilölliset sopimus- järjestelyt– Vakuutussäästöjen määrä ja tuotto

KUVIO. Suomen eläkejärjestelmän rahoitus

